

LT

LT

LT



EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 16.7.2008
KOM(2008) 464 galutinis

2008/0157 (COD)

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA

**kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/116/EB dėl
autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų**

(pateikta Komisijos)

{SEK(2008) 2287}

{SEK(2008) 2288}

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. BENDROSIS APLINKYBĖS

• Pasiūlymo pagrindas ir tikslai

Pasiūlymo tikslas – pagerinti socialinę atlikėjų, visų pirma samdomų muzikantų, padėtį, atsižvelgiant į tai, kad atlikėjai vis dažniau gyvena ilgiau už nustatytą 50 metų jų kūrybinių apsaugos laikotarpį.

Didelis fonogramų gamybos mastas iš esmės yra reiškinys, prasidėjęs praėjusio amžiaus šeštajame dešimtmetyje. Jei nieko nebus daroma, per ateinančius 10 metų vis daugiau 1957–1967 m. įrašytų kūrybinių neteks apsaugos. Kai fonogramose įrašyti jų kūrybiniai nebebus saugomi, maždaug 7 000 atlikėjų bet kurioje didelėje valstybėje narėje ir atitinkamai mažesnis skaičius atlikėjų mažesnėse valstybėse narėse neteks visų savo pajamų, gaunamų iš sutartinių honorarų ir įstatymų nustatytų teisių pretenduoti į atlyginimą už jų kūrybinių transliavimą bei viešą paskelbimą baruose ir diskotekose.

Tai paveikia pagrindinius atlikėjus (kurie gauna sutartinius honorarus), bet labiausiai tai paveikia nežinomus samdomus muzikantus (kurie negauna honorarų, o tik turi teisę pretenduoti į įstatymų nustatytą atlyginimą), kurie prisidėjo prie fonogramų šeštojo dešimtmečio pabaigoje ir septintajame dešimtmetyje ir kurie perdavė savo išskirtines teises fonogramos gamintojui už vienodo dydžio išmoką („išpirkimą“). Jiems nebebūtų mokamos „vienkartinio teisingo atlyginimo“, kuris niekada neperduodamas fonogramos gamintojui, išmokos už transliavimą ir viešą paskelbimą.

Be to, šiuo pasiūlymu taip pat siekiama įdiegti vienodą kelių autorių sukurtų muzikos kūrybinių su žodžiais apsaugos termino nustatymo metodą. Muzikinę kompoziciją, pavyzdžiui, populiariosios muzikos kūrinį ar operą, dažnai sudaro žodžiai (arba libretas) ir muzikinė dalis. Atskirose valstybėse narėse tokie bendrai sukurti muzikos kūrybiniai laikomi kelių autorių sukurtu **vienu kūrybiniu**, kuriam taikomas bendras apsaugos terminas, skaičiuojamas nuo ilgiausiai išgyvenusio bendraautorio mirties, arba **atskirais kūrybiniais**, kuriems taikomi atskiri terminai, skaičiuojami nuo kiekvieno iš bendraautorio mirties.

Vadinasi, kai kuriose valstybėse narėse¹ muzikos kūrinys su žodžiais bus saugomas 70 metų po ilgiausiai išgyvenusio bendraautorio mirties, o kitose valstybėse narėse² kiekvieno bendraautorio indėlis bus saugomas 70 metų po jo mirties. Dėl šių muzikos kūrybiniam taikomų terminų nesutapimo sunku visoje Bendrijoje administruoti bendrai sukurtų kūrybinių autorių teises. Dėl to taip pat kyla sunkumų kitose valstybėse paskirstyti honorarus, gautus už kūrybinių naudojimą įvairiose valstybėse narėse.

• Bendrosios aplinkybės

Socialinė atlikėjų padėtis

Dabartinė vidutinio Europos atlikėjo užimtumo būklė ir sąlygos nėra labai pelningos. Tik garsūs atlikėjai, vadinamieji pagrindiniai artistai, pasirašę su garsių ženklų įrašų bendrovėmis sutartis, pagal kurias jiems mokami honorarai, gali gyventi iš savo profesijos. Pavyzdžiui, 2001 m. Jungtinėje Karalystėje tik 5 % atlikėjų per metus uždirbo daugiau kaip 10 000 GBP.

¹ Belgijoje, Bulgarijoje, Estijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Italijoje (operos), Latvijoje, Lietuvoje, Portugalijoje, Prancūzijoje, Slovakijoje.

² Airijoje, Austrijoje, Čekijoje, Danijoje, Italijoje (išskyrus operas), Jungtinėje Karalystėje, Kipre, Lenkijoje, Liuksemburge, Maltoje, Nyderlanduose, Rumunijoje, Slovėnijoje, Suomijoje, Švedijoje, Vengrijoje ir Vokietijoje.

Be to, 77–89,5 % visų atlikėjams paskirstytų pajamų tenka pirmiesiems 20 % atlikėjų³. Ekonomistai įrodė, kad muzikos pramonei būdingi dideli skirtumai tarp daugumos mažai uždirbančių menkai žinomų atlikėjų ir „superžvaigždžių“ didelių uždarbių⁴.

Be to, socialinė atlikėjų padėtis yra nelabai saugi. Atlikėjams sunku rasti pakankamai darbo, todėl daugelis jų turi dirbti papildomus darbus, kad prisidurtų prie savo pajamų⁵. Apskritai tik 5 % atlikėjų iš tikrųjų gyvena iš savo profesijos, o visi kiti turi ieškoti papildomo darbo.

Atlikėjai sutartimi paprastai perduoda beveik visas ekonomiškai svarbias savo autorių teises įrašų bendrovėms. Dažniausiai pavieniai atlikėjai nėra labai įgudę derybininkai⁶. Atlikėjai, pasirašydami sutartį su fonogramos gamintoju, paprastai noriai sutinka su siūloma sutartimi, nes pasirašius sutartį su garsaus ženklo įrašų bendrove įgyta reputacija ir matomumas suteikia jiems galimybę pasiekti platesnę auditoriją. Taigi atlikėjams sunku derėtis dėl to, kokio tipo sutartis turėtų būti, ar kokį atlyginimą jie turėtų gauti. Samdomi muzikantai, t. y. muzikantai, kurie samdomi *ad hoc* pagrindu groti įrašinėjimo metu, negali derėtis visai, jie turi perduoti savo autorių teises visam laikui už vienkartinį užmokestį.

Sutartiniai įrašų bendrovių ir atlikėjų santykiai labai skiriasi, bet dažniausiai juos galima suskirstyti į dvi kategorijas⁷:

- Samdomiems artistams paprastai mokamas vienodas mokestis už tai, kad jų išskirtines autorių teises nuperka gamintojas. Tačiau jų atlyginimas nepadidėja, jei įrašas sulaukia didžiulės sėkmės.
- Pagrindinių artistų sutartyse paprastai būna numatytas honoraru pagrįstas atlyginimas. Atlikėjai dažniausiai gauna grynąjį 5–15 % nuo pajamų honorarą⁸ ir tai priklauso nuo jų pačių reputacijos ir gebėjimo derėtis.

Atlikėjų atlyginimą gali labai sumažinti įvairių įrašų gamintojų išlaidų atskaitymai iš honoraro išmokų. Tokiems atskaitymams nustatyti dažnai vartojamos techninės sąvokos ir jie įtraukiami į sudėtingus teisinius dokumentus⁹. Įprasta, kad atlikus įvairius sutartinius atskaitymus (dėl išlaidų, kurias patiria gamintojai, pvz., muzikinių vaizdo klipų, reklamavimo, masteringo išlaidų), vidutinis atlikėjų gaunamas honoraro procentas gali būti mažas. Be to, kadangi daugelio atlikėjų garso įrašų parduodama nepakankamai, kad įrašų bendrovė susigrąžintų savo pradinės investicijas (tik 1 iš 8 kompaktinių plokštelių yra pelninga)¹⁰, honorarai dažnai visai nemokami.

³ AEPO tyrimas „Atlikėjų teisės Europos teisės aktuose: padėtis ir jos gerinimo pagrindai“, 2007 m. liepos mėn., p. 89.

⁴ Apie ekonomines „superžvaigždžių teorijas“ žr. R. Towse „Creativity, Incentive and Reward“ (2000 m.), p. 99–108.

⁵ FIM – EP klausymas 2006 01 31 ir posėdis Komisijos biuruose 2006 m. kovo 16 d. Pavyzdžiui, Luciano Pavarotti ir Stingas iš pradžių buvo mokytojai, o Eltonas Johnas dirbo įrašų bendrovės pakavimo skyriuje.

⁶ Keliais atvejais teismai tarpininkavo, kad būtų atmetos ypač šiurkščios sutartys, visų pirma pastebėdami „didžiulę derėjimosi galių, derėjimosi gebėjimų, supratimo ir atstovavimo nelygybę tarp pramogų pramonės atlikėjų ir profesionalų“, *Silverstone Records Limited prieš Mountfield and Others*, [1993] EMLR 152.

⁷ Sutrumpinta iš Naxos atsakymų į Komisijos anketą, 2006 m. gegužės mėn.

⁸ CIPIL tyrimas, p. 36.

⁹ Dėl to teismai padarė išvadą, kad kai kurie artistai, pvz., roko grupė „Stone Roses“ ar Eltonas Johnas, stokojo žinių apie kartais per didelius atskaitymus skaičiuojant honorarus, žr. *Silverstone Records Limited prieš Mountfield and Others*, [1993] EMLR 152.

¹⁰ IFPI komentaras.

Tačiau atlikėjai taip pat gauna pajamų ir iš kitų šaltinių. Jie gauna pajamų iš kolektyvinių teisių administravimo organizacijų, kurios administruoja vadinamąsias antrines teises pretenduoti į atlyginimą. Yra trys pagrindiniai pajamų šaltiniai: 1) teisingas atlyginimas už transliavimą ir viešą paskelbimą, 2) privataus kopijavimo mokesčiai ir 3) teisingas atlyginimas už atlikėjų teisės nuomoti kūrinį perdavimą. Visi šie šaltiniai paprastai vadinami „antriniais“ pajamų šaltiniais ir atlikėjams mokama tiesiogiai per jų kolektyvinių teisių administravimo organizacijas. Tokių išmokų nepaveikia jų sutartys su įrašų bendrovėmis.

Daugelis Europos atlikėjų (muzikantų ar dainininkų) savo karjerą pradėjo vos peržengę 20 metus. Tai reiškia, kad kai dabartinis 50 metų apsaugos laikotarpis baigsis, jie bus įkoptę į aštuntą dešimtį ir gal net gyvens iki devyniasdešimties ar šimto metų (vidutinė vyrų gyvenimo trukmė ES yra 75, moterų – 81 metai). Vadinas, savo gyvenimo pabaigoje atlikėjai netenka pajamų, nes nebegauna honorarų iš įrašų bendrovių, be to, jie praranda atlyginimą, kuris jiems priklauso už jų garso įrašų transliavimą ar viešą atlikimą. Samdomiems muzikantams, kurie groja foninę muziką, ir ne tokiems garsiems artistams tai reiškia, kad platinimo ir viešo atlikimo pajamos sumažėja tuo jų gyvenimo laikotarpiu, kai jie būna pažeidžiamiausi, t. y. artėja prie pensinio amžiaus. Pasibaigus autorių teisių apsaugos laikui, jie netenka ir potencialių pajamų, kai jų ankstyvieji kūriniai parduodami internete.

Be to, pasibaigus teisių galiojimui, atlikėjai susiduria su nepageidaujamu savo kūrinų naudojimu, kuris gali pakenkti jų vardui ar reputacijai. Atlikėjų padėtis taip pat prasta, palyginti su autoriais, kurių darbams apsauga galioja 70 metų po jų mirties. Tai gali būti vertinama kaip neteisybė, nes atlikėjai šiais laikais yra ne tik reikalingi ne mažiau už autorius, bet nuo jų labiau priklauso ir komercinė garso įrašo sėkmė.

Ekonominiai iššūkiai, su kuriais susiduria fonogramų gamintojai

Pagrindiniai iššūkiai, su kuriais susiduria fonogramų gamintojai, yra kompaktinių plokštelių rinkų nykimas ir nepakankamos tai pakeičiančios pajamos iš pardavimų internete. Taip yra dėl piratavimo tiesioginių mainų tinklais. ES muzikos įrašų pramonė išgyvena įrašų pardavimo nuosmukį: kompaktinių plokštelių pardavimas pasiekė viršūnę 2000 m. ir nuo tada mažėja vidutiniškai 6%¹¹. Apskaičiavimai rodo, kad ateityje fiziniai albumų pardavimai nuolat mažės nuo 12,1 mlrd. USD 2006 m. iki 10,3 mlrd. USD iki 2010 m.¹². Nuo 2001 m. visa Europos muzikos įrašų rinka neteko 22 % savo vertės¹³.

Apskritai sumažėjo pajamos, o labiausiai pelnas, ir tai įvyko daugiausia dėl išaugusio piratavimo. 2006 m. sausio mėn. prekybos muzika leidinyje „Billboard“ nurodyta, kad visame pasaulyje per ištisus 2005 m. legalių parsisiuntimo atvejų buvo 350 milijonų, bet nelegalių parsisiuntimų buvo 250 milijonų per savaitę. Muzikos pramonė nurodo, kad maždaug trečdalis visų 2005 m. visame pasaulyje nupirktų kompaktinių plokštelių buvo piratinės – iš viso 1,2 mlrd. kompaktinių plokštelių. EMI išlaidos, skirtos kovai su piratavimu ir intelektinės nuosavybės apsaugai, 2006 m. buvo didesnės kaip 10 mln. GBP.

Dėl sumažėjusių pajamų *Universal* sumažino darbuotojų skaičių nuo 12 000 (2003 m.) iki 7 600 (2006 m.)¹⁴. Po to, kai EMI pirmą kartą sumažino darbuotojų skaičių 2006 m., ji taip pat paskelbė apie antrą 2000 darbuotojų (maždaug trečdalis savo darbuotojų) atleidimą

¹¹ „Atgal į skaitmeninę ateitį: autorių teisių vaidmuo muzikos pramonėje išlaikant kūrybiškumą ir įvairovę“, psl. 3, 2006 m. balandžio mėn., profesorius Joseph Lampel, Cass Business School, Londonas.

¹² Skaičiai iš „PricewaterhouseCoopers“, *Financial Times*, 2006 m. liepos 6 d.

¹³ Straipsnis iš 2007 m. vasario 14 d. *Times*.

¹⁴ Interviu su IFPI ir Johnu Kennedy 2006 03 29 MARKT GD Autorių teisių skyriuje.

2008 m. sausio mėn.¹⁵. Negana to, EMI nurodė, kad ji ketina dar išrankiau rinktis partnerystę su artistais, nepaisant to, kad jau 2006 m. labai sumažėjo jos artistų sąrašas¹⁶. EMI taip pat mažina savo išlaidas reklamai¹⁷.

Tokiomis aplinkybėmis Europos įrašų pramonė susiduria su iššūkiu išlaikyti stabilų pajamų srautą, reikalingą investicijoms į naujus talentus. Įrašų bendrovės teigia, kad jos investuoja maždaug 17 % savo pajamų į naujų talentų ugdymą, t. y. į sutarčių su naujais talentais pasirašymą, dar nežinomų talentų reklamavimą ir naujoviškų įrašų gamybą. Todėl ilgesnis apsaugos terminas duotų papildomų pajamų, iš kurių būtų galima finansuoti naujus talentus ir kurios leistų įrašų bendrovėms sumažinti naujų talentų ugdymo riziką. Dėl neužtikrinto pelno (tik vienas iš aštuonių garso įrašų yra sėkmingas) ir vadinamosios „informacijos asimetrijos“ tokių pajamų kapitalo rinkose dažniausiai nėra.

Bendrai sukurti muzikos kūriniai

Nepaprastai daug muzikos sukurta bendrai. Pavyzdžiui, operos muziką ir žodžius paprastai kuria du autoriai. Be to, tokių muzikos žanrų kaip džiazas, rokas ir populiarioji muzika, kūriniai iš principo dažniausiai kuriami bendrai.

Išnagrinėjus populiariausias 1919–2005 m. prancūzų dainas paaiškėjo, kad 77 % šių dainų sukurta bendrai. Panašus populiariausių 1912–2003 m. Jungtinės Karalystės dainų tyrimas parodė, kad bendrai sukurta 61 % šių dainų¹⁸. Atlikus kitą tyrimą ir išnagrinėjus maždaug 2 000 SGAE – Ispanijos kolektyvinių teisių administravimo organizacijos 2005–2006 m. užregistruotų kūrinių paaiškėjo, kad bendrai sukurta daugiau kaip 60 % šių naujų kūrinių¹⁹.

Operos „Pelėjas ir Melisanda“ pavyzdys rodo, kaip naudojant skirtingus bendrai sukurtų muzikos kūrinių apsaugos termino nustatymo metodus skirtingose valstybėse narėse tam pačiam kūriniai taikomas skirtingas apsaugos terminas. Kompozitorius C. Debussy mirė 1919 m., o libreto autorius M. Maeterlinckas mirė gerokai vėliau – 1946 m. Tose valstybėse narėse, kurios taiko bendrą terminą (pvz., Prancūzijoje, Portugalijoje, Ispanijoje, Graikijoje, Lietuvoje), visa opera saugoma iki 2016 m. (septyniasdešimt metų po ilgiausiai išgyvenusio autoriaus M. Maeterlincko mirties). Tose valstybėse, kuriose muzika ir libretas laikomi atskirais kūriniais (pvz., Jungtinėje Karalystėje, Nyderlanduose, Austrijoje, Lenkijoje, Slovėnijoje), arba kūriniais, kurie gali būti naudojami atskirai (pvz., Čekijoje, Vengrijoje, Vokietijoje), muzika nebesaugoma nuo 1989 m. ir tik žodžiai (libretas) saugomi iki 2016 m.

Esama ir kitų pavyzdžių: Johanno Strausso operetė „Čigonų baronas“²⁰; daina „Pakerėjimas (Pusiaudienio meilė)“: muzika Fermo D. Marchetti (mirė 1940 m.), žodžiai Maurice'o de Féraudy (mirė 1932 m.); daina „Besišypsančios airės akys“: muzika Ernesto R. Ballo (mirė 1927 m.), žodžiai Chauncey Olcott (mirė 1932 m.) ir George'o Graffo Jaunesniojo (mirė 1973 m.).

¹⁵ 2008 m. sausio 14 d. *International Herald Tribune, The Associated Press*.

¹⁶ EMI atsakymai *Gowers Review*, 2006 m. EMI darbuotojų skaičius buvo sumažintas trečdaliu iki 6 000.

¹⁷ Muzikos pramonės reklamos išlaidos 2002 m. sumažėjo 25 %, 2003 m. – 7 %. Keturiolika stambiausių muzikos bendrovės yra tarp 100 reklamai daugiausiai išleidžiančių bendrovių, o 2 iš jų yra tarp 20 reklamai daugiausiai išleidžiančių bendrovių. („Muzikos įrašų pramonės vertės grandinės evoliucija“, anoniminė ataskaita), p. 13.

¹⁸ Duomenis pateikė Tarptautinė muzikos leidėjų konfederacija (TMLK).

¹⁹ Europos autorių ir kompozitorių organizacijų grupė, 2006 m. rugsėjis.

²⁰ Johannas Straussas mirė 1899 m., o vienas iš libreto autorių Leo Steinas – 1921 m. Muzika Vokietijoje tapo vieša 1929 m., o žodžiai buvo saugomi iki 1991 m. Belgijoje visa operetė buvo saugoma iki 1981 m., Italijoje – iki 1977 m. pabaigos.

Pastarasis pavyzdys – visa daina „Besišypsančios airės akys“ bendrą terminą taikančiose valstybėse narėse turėtų būti saugoma iki 2043 m. Tose valstybėse, kuriose muzika ir žodžiai laikomi atskirais kūriniais arba tokiais kūriniais, kuriuos galima naudoti atskirai, muzikos apsaugos terminas baigėsi 1997 m. ir tik žodžiai turėtų būti saugomi iki 2043 m.

- **Pasiūlymo srityje egzistuojančios nuostatos**

Direktyvoje 93/98/EEB, kuri vėliau buvo kodifikuota Direktyva 2006/116/EB, buvo suderintas autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos terminas. Dėl kodifikavimo direktyvoje nebuvo padaryta jokių esminių pakeitimų. Tose direktyvose nustatyta, kad atlikėjų ir fonogramų gamintojų apsaugos terminas yra 50 metų po išleidimo, o pagal šį pasiūlymą toks terminas būtų pratęstas iki 95 metų po išleidimo. Dabartinėje direktyvoje nenustatyta jokių specialių bendrai sukurtiems muzikos kūriniais su žodžiais taikomų taisyklių.

- **Derėjimas su kitomis Europos Sąjungos politikos sritimis ir tikslais**

Šis pasiūlymas atitinka ES tikslus skatinti socialinę gerovę ir įtrauktį. Atlikėjai ir visų pirma samdomi muzikantai yra tarp mažiausiai Europoje uždirbančių asmenų, nepaisant to, kad jie daug prisideda prie Europos kultūros įvairovės. Be to, garso įrašų pramonė, kuri reklamuoja Europos atlikėjus ir gamina įrašus Europos studijose, susiduria su jos konkurencingumą mažinančiais didžiuliais iššūkiais: nevaldomas piratavimas internete daugelyje Bendrijos regionų sukelia didelius nuostolius. Kyla didelis pavojus muzikos pramonės galimybei finansuoti naujus talentus ir prisitaikyti prie nematerialaus platinimo.

2. KONSULTACIJOS SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS IR POVEIKIO VERTINIMAS

- **Konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis**

Konsultavimosi metodai, pagrindiniai tiksliniai sektoriai ir bendras respondentų pobūdis

Atsižvelgiant į EB teisinės sistemos autorių ir gretutinių teisių srityje apžvalgą, 2004 m. liepos 19 d. buvo paskelbtas Komisijos tarnybų darbinis dokumentas. Suinteresuotosios šalys buvo pakviestos teikti savo pastabas iki 2004 m. spalio 31 d. Iš 139 gautų atsakymų, 76 pozicijų dokumentuose buvo pateiktos pastabos dėl Direktyvos 93/98/EB dėl autorių ir gretutinių teisių apsaugos terminų suderinimo.

2006–2007 m. Komisijos tarnybos dvišaliuose susitikimuose susitiko su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais ir išsamiau aptarė svarbius klausimus. Pagal tokias dvišales derybas Komisija parengė ir pagrindiniams suinteresuotiesiems subjektams išplatino klausimyną. Iš atlikėjų asociacijų ir įrašų pramonės atstovų buvo gauti išsamūs arba daliniai atsakymai.

Atsakymų santrauka ir kaip į juos buvo atsižvelgta

Atsakymų, kuriuose palaikomas termino pratęsimas, buvo gauta iš atlikėjų asociacijų, įrašų pramonės atstovų, kolektyvinių teisių administravimo organizacijų, muzikos leidėjų, atlikėjų ir muzikos vadybininkų. Termino pratęsimui prieštaravo telekomunikacijų bendrovės, bibliotekos, vartotojai ir viešosios bendrovės. Tų, kas buvo prieš termino pratęsimą, argumentai minimi įvairių variantų poveikio analizėje.

- **Tiriamųjų duomenų rinkimas ir naudojimas**

Nepriklausomo tyrimo neprireikė.

• **Poveikio vertinimas**

Poveikio vertinime (žr. http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/term-protection/term-protection_en.htm) pateikiami iš viso septyni variantai, o aptariami – šeši. Buvo analizuojami šie variantai: 1) nieko nedaryti, 2) pratęsti apsaugos terminą „visam gyvenimui arba 50 metų“ tik atlikėjams, 3) pratęsti apsaugos terminą iki 95 metų atlikėjams ir fonogramų gamintojams, 4) skatinti atlikėjų moralines teises, 5) įtraukti „naudok arba prarask“ išlygą į garso įrašų sutartis ir 6) įkurti samdomiems muzikantams skirtą fondą.

Visi variantai vertinami pagal tokius šešis veiklos tikslus: 1) laipsniškai suderinti autorių ir atlikėjų apsaugą; 2) vis labiau didinti atlyginimą atlikėjams; 3) mažinti apsaugos skirtumus tarp ES ir JAV; 4) vis labiau didinti A&R išteklius, t. y. naujų talentų kūrimą; 5) užtikrinti muzikos prieinamumą už protingą kainą; ir 6) skatinti skaitmeninti anksčiau išleistus kūrinius. Poveikio vertinime daroma išvada, kad „nieko nedaryti“ yra nepageidaujamas variantas. Jei nieko nebus daroma, tūkstančiai Europos atlikėjų, kurių kūriniai buvo įrašyti šeštojo dešimtmečio pabaigoje ir septintajame dešimtmetyje, per ateinančius dešimt metų neteks visų savo pajamų iš honorarų ar įstatymų nustatyto atlyginimo už transliavimą ir viešą paskelbimą. Tai turėtų didelį socialinį ir kultūrinį poveikį. Taip pat garso įrašų pramonė būtų priversta mažinti naujų garso įrašų kūrimą Europoje. Produkcija galbūt turėtų būti derinama prie JAV, kur vyrauja ilgesnis apsaugos terminas, skonio.

Poveikio vertinime svarstomas variantų, kurie nesusiję su atlikėjų ir įrašų gamintojų teisių terminu, poveikis (3a, b, c ir d variantai).

3a variantas (neatsaukiama teisė į teisingą atlyginimą už pardavimą internete) pasirodo besąs daug žadantis, bet per ankstyvas šiame etape. Neaišku, kas mokėtų už tokią teisę pretenduoti į papildomą įstatymų nustatytą atlyginimą, ir sunku apskaičiuoti, kokią finansinę naudą tai duotų. 3b variantas (moralinių teisių stiprinimas) neturi finansinio poveikio atlikėjams ir įrašų gamintojams, todėl nepadidintų atlikėjų atlyginimų. 3c variantas – „naudok arba prarask“ išlyga – būtų naudingas atlikėjams, nes leistų jiems užtikrinti savo kūrinių buvimą rinkoje. Tai galėtų turėti teigiamą poveikį jų atlyginimams ir skatintų anksčiau nebenaudoto repertuaro pateikimą. Kita vertus, jei šis variantas būtų įgyvendinamas atskirai, tai galėtų būti laikoma perdėtu reguliavimo kišimusi į esamas sutartis. 3d variantas – fondas, kurį įsteigtų fonogramų gamintojai – būtų labai naudingas samdomiems muzikantams, kurie perdavė visas savo išskirtines teises pagal savo pradines „išpirkimo“ sutartis. Tačiau įrašų gamintojai turėtų atidėti bent jau 20 % savo papildomų pajamų, gautų pardavus tas fonogramas, kurias jie pasirenka komerciškai naudoti pratęsto termino metu. Tačiau iš poveikio vertinimo tikrai matyti, kad pratęstu laikotarpiu laukiamo pelno užtektų finansuoti 20 % atidėjimų samdomų muzikantų naudai (žr. toliau).

Variantai, susiję su termino pratęsimu (2a „iki gyvenimo pabaigos arba 50 metų“ ir 2b „95 metai atlikėjams ir įrašų gamintojams“), atrodo gerokai tinkamesni siekiant šešių politikos tikslų. Ir 2a, ir 2b variantai yra finansiškai naudingi atlikėjams, taigi leistų didesniai skaičiui atlikėjų skirti daugiau laiko savo meninei veiklai.

2a variantas, susiejant terminą su atlikėjo gyvenimo trukme, leistų suvienodinti teisinę atlikėjų ir autorių apsaugą. Jis atspindėtų asmeninį atlikėjų meninio įnašo pobūdį ir būtų pripažinta, kad atlikėjai yra tokie pat svarbūs, kaip ir autoriai, kad muzika pasiektų klausytojus. 2a variantas taip pat leistų atlikėjams prieštarauti netinkamam savo kūrinių naudojimui, kol jie patys yra gyvi. Tačiau susiejus apsaugos terminą su atlikėjų gyvenimo trukme susidarytų sudėtinga padėtis tada, kai įrašant garso takelį dalyvautų keli atlikėjai. Tada reikėtų sukurti taisykles, kaip nustatyti, po kurio atlikėjo mirties prasideda apsaugos terminas. Tai būtų papildoma administracinė našta, kaip rodo nuolatinis neužtikrintumas dėl termino, taikomo

bendraautorių parašytiems darbams. Be to, 2a variantas nepadidintų įrašų gamintojų A&R išteklių.

2b variantas padidintų fonogramų įrašų gamintojų A&R išteklių sutelkimą, taigi galėtų turėti papildomą teigiamą poveikį kultūrinei įvairovei. Šiame poveikio vertinime taip pat matyti, kad termino pratęsimas būtų naudingas ne tik garsiems pagrindiniams atlikėjams. Nors, žinoma, pagrindiniai atlikėjai daugiausia uždirba iš autorinio honoraro, dėl kurio deramasi su įrašų bendrovėmis, visi atlikėjai – nesvarbu, pagrindiniai artistai ar samdomi muzikantai – turi teisę į vadinamuosius „antrinius“ pajamų šaltinius, kaip antai vienkartinį teisingą atlyginimą, kai garso įrašai, kuriuose yra ir jų kūriniai, transliuojami arba atliekami viešai. Termino pratęsimas užtikrintų, kad tokie pajamų šaltiniai būtų visą atlikėjo gyvenimo laiką. Padidėjusios pajamos leidžia atlikėjams skirti daugiau laiko savo meninei karjerai ir mažiau laiko gaišti dirbant papildomą darbą. Be to, tūkstančiams nežinomų samdomų muzikantų, kurie buvo savo karjeros viršūnėje šeštojo dešimtmečio pabaigoje ir septintajame dešimtmetyje, „vienkartinis teisingas atlyginimas“ už jų įrašų transliavimą dažnai yra vienintelis pajamų iš jų meninės karjeros šaltinis.

2b variantas ne tik užtikrintų didesnę A&R prieinamumą, bet jį dar būtų ir lengviau įgyvendinti nei 2a variantą, nes pagal jį apsaugos terminas būtų siejamas ne su kartais labai skirtinga atskirų bendraatlikėjų gyvenimo trukme, bet su vienoda data, t. y. fonogramos, kurioje yra kūrinys, išleidimo data.

Kita vertus, poveikis vartotojams būtų minimalus. Taip yra ir teisės pretenduoti į įstatymų nustatytą atlyginimą ir kompaktinių plokštelių pardavimų atžvilgiu:

- Pirmiausia, „vienkartinis teisingas atlyginimas“ už muzikos transliavimą ir viešą atlikimą liktų toks pats, nes tokios išmokos yra apskaičiuojamos kaip procentas nuo transliuotojo arba kito subjekto pajamų (dydis, nepriklausantis nuo to, kiek fonogramų saugo autorinės teisės ir kiek – ne).
- Empiriniai tyrimai taip pat rodo, kad garso įrašų, kuriems nebetaikomos autorių teisės, kaina nėra mažesnė už autorių teisių saugomą garso įrašą. „Price Waterhouse Coopers“ tyrime daroma išvada, kad nėra sistemingo skirtumo tarp įrašų, kuriuos saugo autorių teisės, ir įrašų, kurių jos nesaugo, kainų. Tai iki šiol pats išsamiausias tyrimas, apimantis 129 albumus, įrašytus 1950–1958 m. Remiantis tuo, tyrime nustatyta, kad nėra aiškaus įrodymo, jog įrašai, kurių gretutinių teisių galiojimas baigėsi, būtų sistemingai parduodami mažesne kaina nei dar saugomi įrašai.

Analizuojant autorių teisių ar gretutinių teisių poveikį kainai, buvo atsižvelgta ir į kitus tyrimus. Daugelis jų buvo orientuoti į knygas. Tačiau net šioje kategorijoje arba nenustatytas skirtumas tarp į tyrimus įtrauktų knygų, kurias saugo autorių teisės, ir knygų, kurių nesaugo autorių teisės, kainų, arba autorių teisių poveikis kainai labai priklausė nuo modelio ir todėl gauti duomenys negali būti laikomi labai patikimais. Atsižvelgiant į tai, kad trūksta plačiai priimtinių modelių ir į laikotarpio trukmę, teisinga būtų teigti, jog nėra aiškių įrodymų, kad kainos padidės pratęsus terminą.

Apskritai pratęstas apsaugos terminas turėtų teigiamą poveikį vartotojų pasirinkimui ir kultūrinei įvairovei. Ilgainiui taip bus dėl to, kad termino pratęsimas bus naudingas kultūrinei įvairovei, nes garantuos reikiamus išteklius fondui ir naujų talentų ugdymui. Trumpalaikiu ir vidutiniu laikotarpiu termino pratęsimas būtų paskata įrašų bendrovėms skaitmeninti ir pardavinėti savo senuosius įrašus. Jau aišku, kad platinimas internetu siūlo unikalias galimybes parduoti precedento neturintį garso įrašų kiekį.

Poveikis vadinamiesiems viešiesiems gamintojams būtų minimalus. Nors tos bendrovės gali teigti, jog joms tektų ilgiau laukti, kol galės pagaminti fonogramas, kurių atžvilgiu

nebegalioja atlikėjų ir fonogramų gamintojų teisių apsauga, fonogramoje esantys kūriniai nepraras apsaugos pasibaigus fonogramos apsaugos terminui. Taip yra dėl to, kad fonogramoje esantis kūrinys lieka saugomas, kol yra gyvas jį parašęs autorius (dainos autorius ir kompozitorius). Kadangi dainų autoriaus ir kompozitoriaus autorių teisės išlieka visą jų gyvenimą ir dar septyniasdešimt metų, muzikinio kūrinio autorių teisių apsaugos terminas gali trukti 140–160 metų. Todėl neteisinga teigti, kad fonogramoje įrašytas kūrinys tampa viešas, kai baigiasi atlikėjų ir fonogramų gamintojų apsauga.

„Naudok arba prarask“ išlygos įtraukimas į atlikėjų ir jų prodiuserių sutartis būtų naudingas atlikėjams, nes reikėtų, jog jie labiau galėtų užtikrinti, kad jų meninė produkcija pasieks viešumą, jei fonogramos gamintojas nuspręstų neleisti ar kitaip viešai nesūlyti senesnių garso įrašų fonogramų.

b variantas – stiprinti ir suderinti moralines atlikėjų teises – duotų nepiniginės naudos atlikėjams, nes leistų jiems drausti nepageidaujamą savo kūrinį naudojimą. Tačiau moralinių teisių stiprinimas neturi finansinio poveikio atlikėjams ir įrašų gamintojams, todėl nepadidintų atlikėjų atlyginimų.

Samdomiems muzikantams skirto fondo įkūrimas būtų naudingas tai grupei ir užtikrintų jai finansinę naudą iš termino pratęsimo, kurios kitokiu atveju jie dažniausiai negautų pagal savo „išpirkimo“ sutartis. Fondo poveikis samdomiems muzikantams būtų teigiamas, nes vidutinio atlikėjo papildomos metinės pajamos per 45 metus padidėtų nuo 47–737 EUR iki 130–2065 EUR, t. y. beveik tris kartus²¹.

Poveikis įrašų gamintojams būtų neigiamas, bet turėtų būti vertinamas atsižvelgiant į termino pratęsimo naudą. Per 45 metais pratęstą terminą įrašų gamintojams termino pratęsimo nauda sumažėtų nuo 758 mln. EUR iki 607 mln. EUR (didžiausi skaičiai) arba nuo 39 mln. EUR iki 31 mln. EUR (mažiausi skaičiai). Taigi tai taip pat sumažintų papildomas pajamas, kurias būtų galima skirti A&R, nuo 129 mln. EUR iki 103 mln. EUR (didžiausi skaičiai) arba nuo 6,7 mln. EUR iki 5,3 mln. EUR (mažiausi skaičiai). Poveikio vertinime analizuojama kompaktinės plokštelės išlaidų struktūra ir daroma išvada, kad prodiuseriams liks paskata pardavinėti garso įrašus per pratęstą laikotarpį, nes jie vis tiek dar gaus maždaug 17 % pelną.

3. TEISINIAI PASIŪLYMO ASPEKTAI

• Siūlomų veikslių santrauka

Šiuo pasiūlymu atlikėjų ir fonogramų gamintojų apsaugos terminas būtų pratęstas nuo 50 iki 95 metų. Kad būtų **pasiekta teisinga pusiausvyra** tarp naudos įrašų bendrovėms bei pagrindiniams atlikėjams ir samdomų muzikantų paprasčiausių socialinių poreikių, pasiūlyme pateikiamos kelios papildomos priemonės, kaip antai fondo įkūrimas samdomiems muzikantams, „naudok arba prarask“ išlygos įtraukimas į atlikėjų ir fonogramų gamintojų sutartis ir „neprikaištinga reputacija“ sutartims per pratęstą laikotarpį, kuris būtų ilgesnis nei 50 metų. Šiame pasiūlyme būtų iš dalies keičiama Direktyva 2006/116/EB.

• Teisinis pagrindas

EB sutarties 47 straipsnio 2 dalis, 55 ir 95 straipsniai.

²¹ Kadangi fondą sudarytų įrašų bendrovių pajamos, pagrindinių artistų pajamoms nebūtų neigiamo poveikio. Taigi bendras poveikis atlikėjams būtų teigiamas.

- **Subsidiarumo principas**

Pasiūlymas priklauso išimtinai Bendrijos kompetencijai. Priežastis, dėl kurios Bendrija turi „išskirtinę kompetenciją“ šioje srityje, glūdi galiojančiuose teisės aktuose, t. y. Direktyvoje 2006/116/EB (toliau – direktyva) numatytas visiškas suderinimas. Direktyvoje tuo pačiu metu numatytas ir mažiausias, ir didžiausias suderinimas. Tai reiškia, kad valstybės narės negali nustatyti nei trumpesnio, nei ilgesnio apsaugos laikotarpio už nustatytą direktyvoje (2 konstatuojamoji dalis). Todėl subsidiarumo principas netaikomas.

- **Proporcingumo principas**

Pasiūlymas atitinka proporcingumo principą dėl šios (-ių) priežasties (-čių).

Pirmiau minėtų veiklos tikslų: 1) laipsniškai suderinti autorių ir atlikėjų apsaugą; 2) vis labiau didinti atlyginimą atlikėjams; 3) mažinti apsaugos skirtumus tarp ES ir JAV; 4) vis labiau didinti A&R išteklius, t. y. naujų talentų ugdymą; 5) užtikrinti muzikos prieinamumą už protingą kainą; ir 6) skatinti skaitmeninti anksčiau išleistus kūrinius, galima geriausiai pasiekti keičiant atlikėjų ir gamintojų apsaugos terminą. Nors dažnai minimos kitos socialinės atlikėjams skirtos priemonės (subsидijos, įtrauktis į socialinio draudimo sistemas), tokios priemonės retai materializuojamos ir kūrėjų statusas bei pragyvenimas paprastai yra susiję su honoraru ir atlyginimais, kurie susiję su autorių teisėmis. Vadinasi, su terminu susijęs pasiūlymas padidintų atlikėjų pajamas.

Akivaizdu, kad su terminu susijusiuose metoduose labiau pageidaujamas toks su terminu susijęs metodas, kurį naudojant terminas nustatomas nuo vieno tam tikro įvykio, pvz., fonogramos išleidimo, o ne metodas, kurį naudojant terminas pagrįstas atskiro atlikėjo gyvenimu. Siejant atlikėjų apsaugos terminą su kiekvieno jų gyvenimu, valstybėms narėms labai padidėtų teisinė našta ir susidarytų daug teisinio neapibrėžtumo dėl įvykio, nuo kurio pradedamas skaičiuoti terminas, nustatymo. Taip yra dėl sunkumų, susijusių su vieno to paties pradinio taško nustatymu tuo atveju, kai yra bendraatlikėjų. Bendras atlikimas yra įprastas dalykas, t. y. kai kūrinius atlieka grupė, orkestras ar samdomi muzikantai akompanuoja pagrindiniams atlikėjams. Šiuo metu nėra taisyklių, nustatančių, kaip tokiais atvejais apskaičiuoti apsaugos terminą, nes įvykis, nuo kurio prasideda dabartinis apsaugos terminas, yra kūrinio išleidimas. Jei įvykis, nuo kurio prasideda apsaugos terminas, yra atlikėjo mirtis, tada, kai prie įrašo arba kūrinio prisideda keli atlikėjai, kyla klausimas, nuo kurio mirties pradedamas skaičiuoti terminas. Kai yra keli bendraatlikėjai, atrodytų, būtų tinkama skaičiuoti terminą nuo paskutinio ilgiausiai išgyvenusio atlikėjo mirties. Tačiau šiuo metu Bendrijos taisyklių šiuo klausimu nėra. Analogija su bendrai sukurtų kūrinių autorių teisių apsaugos terminu mažai gali padėti, nes taip pat nėra Bendrijos taisyklių, kaip apskaičiuoti bendrai sukurtų kūrinių apsaugos terminą.

Pasiūlymas pratęsti apsaugos terminą atlikėjams ir fonogramų gamintojams reikštų, kad reikia pakeisti skaičius (vietoj 50 metų nustatyti 95 metus) galiojančiuose ES valstybių narių teisės aktuose, susijusiuose su gretutinėmis teisėmis. Papildomos priemonės leidžia valstybėms narėms lanksčiai spręsti, kaip jas taikyti, o administracinė našta daugiau tenka fonogramų gamintojams ir kolektyvinių teisių administravimo organizacijoms.

Nacionalinių autorių teisių įstatymų pakeitimai būtų minimalūs, todėl jokioms viešosioms institucijoms nebūtų finansinės naštos. Empiriniai tyrimai taip pat rodo, kad garso įrašų, kuriems nebetaikomos autorių teisės, kaina nėra mažesnė už autorių teisių saugomų garso įrašų kainą. Naujausiame „Price Waterhouse Coopers“ tyrime nėra aiškaus įrodymo, kad įrašai, kurių gretutinių teisių galiojimas baigėsi, būtų sistemingai parduodami mažesne kaina už dar saugomus įrašus.

Fonogramų gamintojai turės prisidėti prie fondo, o kolektyvinių teisių administravimo organizacijos turės administruoti tas pajamas. Tačiau jiems tenkančią administracinę naštą, susijusią su 20 % pajamų, gautų pardavus fonogramas su kūriniais, kuriuos atlieka samdomi muzikantai, atidėjimu per pratęstą terminą kompensuotų palanki samdomų muzikantų padėtis pratęsus terminą. Fondo lygis užtikrina pusiausvyrą tarp poreikio padidinti pajamas samdomiems muzikantams ir poreikio užtikrinti, kad fonogramų kūrėjai vis tiek gautų pakankamą pelną iš pardavimų, kuriuos skatins fonogramų pardavimas per pratęstą terminą.

Paprastas pavyzdinis apskaičiavimas poveikio vertinime rodo, kad 20 % dalis užtikrintų tinkamą pusiausvyrą tarp fonogramų, naudojamų per pratęstą laikotarpį, pelningumo ir apčiuopiamos materialios naudos atlikėjams. Tokiais apskaičiavimais siekiama įvertinti poveikį, kurį pajamomis pagrįstas fondas turėtų garsių ženklų įrašų bendrovių pelno maržai per keletą metų po termino pratęsimo.

Vidutinė savarankiškai paskelbta bendra fonogramų veiklos marža visoje bendrovėje (EBITA/pajamos) 2007 m. buvo 9,1 % (EMI 3,3 %, *Universal* 12,8 %, Warner 14 %, BMG 6,2 %). Kaip minėta pirmiau, remiantis IFPI, tik viena kompaktinė plokštelė iš aštuonių yra pelninga.

Jei tik 1 iš 8 kompaktinių plokštelių yra pelninga, o vidutinė pelno norma yra 9,1 %, tokia viena pelninga kompaktinė plokštelė užtikrina pelno maržą, kuri yra pakankamai didelė, kad kompensuotų septynias nepelningas kompaktines plokšteles ir vis tiek duotų bendrą 9,1 % pelną.

Remiantis tuo, galima spėti, koks yra vienos sėkmingos kompaktinės plokštelės pelningumas, palyginti jos pelno maržą su kitų septynių kompaktinių plokštelių pelno marža. Darant prielaidą, kad 5 kompaktinės plokštelės (b–f pavyzdyje) neduoda nei pelno, nei nuostolio (pelnas = 0) ir kad tai yra labai optimistinis variantas, o 2 kompaktinės plokštelės (g ir h) yra nuostolingos (g atveju nuostolis yra 30, h – 40), tada sėkminga kompaktinė plokštelė a pavyzdyje turi atnešti didelį pelną. Mūsų pavyzdyje pelno marža yra 60 %.

Kadangi fonogramų kūrėjai stengsis dar kartą išleisti pelningas kompaktines plokšteles, t. y. tas, kurių pelno marža labai didelė, per pratęstą laikotarpį, pajamomis pagrįstas fondas (atidedant 20 % pajamų, gautų pardavus pelningiausias kompaktines plokšteles) reikštų, kad 20 % pajamų, priskiriamų a pavyzdyje nurodytai kompaktinei plokštelei – 250 (t. y. 50) – būtų atidėta atlikėjams. Todėl net atsižvelgus į fondą, fonogramų kūrėjų pelno marža per pratęstą laikotarpį vis tiek būtų $100 / 250 = 40 \%$.

	a	b	c	d	e	f	g	h	IŠ VISO
PAJAMOS	250	100	100	100	100	100	70	60	880
IŠLAIDOS	100	100	100	100	100	100	100	100	800
PELNAS	150	0	0	0	0	0	-30	-40	80
PELNO MARŽA	60 %	0	0	0	0	0	-43 %	-66 %	9,1 %

Kaip minėta pirmiau, fondas, kai atidedama 20 % pajamų, gautų iš fonogramų per pratęstą laikotarpį, trigubai padidintų per pratęstą terminą atskirų atlikėjų gaunamą naudą.

Siūloma teisių į muzikos kūrinius su žodžiais gynimo priemone būtų lengviausia nustatyti vienodą muzikos kūrinių apsaugos laikotarpį.

Pagal šią siūlomą naująją 1 straipsnio 7 dalį, tik siekiant nustatyti apsaugos laikotarpį muzikos kūriny su žodžiais būtų laikomas bendraautorių sukurtu kūrinium, nepaisant to, ar pagal nacionalines taisykles šis muzikos kūriny su žodžiais vertinamas kaip bendraautorių sukurtas kūriny.

Šis metodas atitinka subsidiarumo principą. Valstybės narės ir toliau galės pačios spręsti, koks kūriny laikytinas sukurtu bendraautorių. Kita vertus, taip iki būtinojo lygio suderinamos taisyklės, kad visų dviejų ar daugiau autorių sukurtų muzikos kūrinių su žodžiais apsaugos terminas būtų nustatomas vienodai.

- **Pasirinkta priemonė**

Siūloma priemonė – direktyva. Kitos priemonės nebūtų adekvačios, nes apsaugos terminas jau suderintas direktyvoje, taigi vienintelė galimybė pratęsti terminą – iš dalies pakeisti minėtą direktyvą.

4. POVEIKIS BIUDŽETUI

Pasiūlymas neturi poveikio Bendrijos biudžetui.

5. PAPILDOMA INFORMACIJA

- **Europos ekonominė erdvė**

Siūlomas teisės aktas yra susijęs su EEE, todėl jis turėtų būti taikomas ir Europos ekonominei erdvei.

- **Išsamus pasiūlymo paaiškinimas**

1 straipsnyje iš dalies keičiamos Direktyvos 2006/116/EB 3 straipsnio 1 ir 2 dalys, kuriose reglamentuojamas apsaugos terminas, taikomas atlikėjams (3 straipsnio 1 dalis) ir fonogramoms (3 straipsnio 2 dalis). Esamas 50 metų terminas būtų pratęstas ir fonogramoms, ir jose esantiems kūriniai iki 95 metų.

Tekste nurodoma, kad, jei fonograma teisėtai išleidžiama arba viešai paskelbiama per 50 metų nuo jos įrašo padarymo, teisės nustoja galioti praėjus 95 metams po išleidimo arba viešo paskelbimo. Jei fonogramoje esantis kūriny teisėtai išleidžiamas arba viešai paskelbiamas per 50 metų nuo jo įrašo padarymo, teisės nustoja galioti praėjus 95 metams po išleidimo arba viešo paskelbimo.

Naujai siūlomame 10a straipsnyje būtų nustatyta priemonių, papildančių pratęstą terminą, o 10 straipsnio 5 dalyje būtų nustatytos taisyklės, kurioms fonogramoms ir kūriniai šis pasiūlymas turės poveikį.

10a straipsnyje nustatytų priemonių tikslas – užtikrinti, kad pagrindiniai ir nepagrindiniai atlikėjai, kurių kūriniai įrašyti fonogramoje, turėtų tikros naudos iš siūlomo termino pratęsimo.

10a straipsnio 3, 4 ir 5 dalyse numatoma pataisyti padėtį, kai samdomi muzikantai (muzikantai, kurie negauna pasikartojančių sutartinių honorarų), užmezgę sutartinius santykius su fonogramos gamintoju, dažnai turi perduoti savo išskirtines atgaminimo, platinimo ir pateikimo teises fonogramų gamintojams. Samdomi muzikantai perduoda savo išskirtines teises už vienkartinį užmokestį („išpirkimą“).

Siūloma teisės gynimo priemonė, susijusi su „išpirkimu“, – samdomi muzikantai gaus teisę pretenduoti gauti kasmetinę išmoką iš jiems skirto fondo. Tokioms išmokoms finansuoti fonogramų kūrėjai privalo atidėti bent kartą per metus mažiausiai 20 % pajamų iš išskirtinių

teisių platinti, nuomoti, atgaminti ir pateikti fonogramas, kurios, nepratęsus termino, nebebūtų apsaugotos pagal 3 straipsnį. Stengdamosi užtikrinti, kad samdomi muzikantai gautų kuo didesnes išmokas, valstybės narės gali reikalauti, kad tokių lėšų paskirstymas būtų patikėtas atlikėjams atstovaujantioms kolektyvinių teisių administravimo organizacijoms.

Prodiuserių pajamos, gaunamos iš vienkartinio teisingo atlyginimo už transliavimą arba viešą paskelbimą ir teisingos kompensacijos už privatų kopijavimą, neįtraukiamos į pajamas, atidedamas samdomiems muzikantams, nes tokios antrinės teisės niekada neperduodamos fonogramų kūrėjams. Be to, prodiuserio pajamos, gautos iš fonogramų nuomos, neįtraukiamos, nes atlikėjai vis tiek turi naudos iš neatšaukiamos teisės į teisingą atlyginimą už tokį naudojimą pagal Direktyvos 2006/115/EB 5 straipsnį.

10a straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad įstatymuose turi būti nustatyta „naudok arba prarask“ išlyga. Todėl, jei fonogramos gamintojas neišleidžia fonogramos, kuri, nepratęsus termino, būtų vieša, teisės į kūrinio įrašymą jo prašymu grįžta atlikėjui, o fonogramos teisės nustoja galioti. Be to, jei praėjus metams po termino pratęsimo nei fonogramos gamintojas, nei atlikėjas nepateikia fonogramos viešai, fonogramos teisės ir teisės į kūrinio įrašymą nustoja galioti.

Taikant „naudok arba prarask“ išlygą, fonogramos išleidimas reiškia viešą fonogramos kopijų siūlymą su teisių turėtojo sutikimu ir su sąlyga, kad viešai siūlomų kopijų kiekis yra protingas. Išleidimas taip pat apima kitoki komercinį fonogramos panaudojimą, pvz., fonogramos pateikimą mažmenininkams internete.

Šia išlyga taip pat siekiama užtikrinti, kad fonogramos, kurių nei fonogramos gamintojas, nei atlikėjas nenori naudoti, nebūtų „išaldytos“. Ši išlyga bus naudinga ir dėl niekam nepriklausančių fonogramų, kurių gamintojo ar atlikėjų neįmanoma nustatyti ar surasti, nes nei gamintojas, nei atlikėjas tų fonogramų nenaudoja. Todėl visų rūšių nenaudojamas fonogramas būtų galima naudoti viešai.

Šios išlygos tikslas – leisti atlikėjams, kurių fonogramose įrašytų kūrinių nebeleidžia tikrasis fonogramos turėtojas po pradinio 50 metų termino, atgauti savo kūrinių kontrolę ir patiems juos pateikti viešai. Kita vertus, gamintojų teisės galiojimas turėtų baigtis, kad būtų užtikrinta, jog netrukdoma atlikėjams kuo plačiau teikti savo kūrinius.

Šioje iniciatyvoje siūloma, kad termino pratęsimas būtų taikomas kūriniams ir garso įrašams, kurių pradinis 50 metų apsaugos terminas iš dalies pakeistos direktyvos priėmimo metu dar nesibaigė. Jis nebus atgaline data taikomas kūriniams, kurie iki tos dienos jau tapo vieši. Šį kriterijų lengva taikyti ir tai jau nustatyta Direktyvoje 2001/29/EB.

Įterpiama nauja 1 straipsnio 7 dalis, pagal kurią turi būti taikomas bendras muzikos kūrinių su žodžiais apsaugos termino nustatymo metodas. 1 straipsnio 7 dalis parengta pagal esamą 2 straipsnį, kuriame numatytas kinematografijos ir audiovizualinių kūrinių apsaugos termino nustatymo metodas. Pagal 1 straipsnio 7 dalį, muzikos kūrinių paskelbus su žodžiais, jo apsaugos terminas skaičiuojamas nuo ilgiausiai išgyvenusio asmens: žodžių autoriaus arba kompozitoriaus, mirties.

2 straipsnis

Iš dalies keičiančios direktyvos 2 straipsnyje nustatytos iš dalies keičiančios direktyvos perkėlimo taisyklės.

3 straipsnis

Iš dalies keičiančios direktyvos 3 straipsnis yra susijęs su iš dalies keičiančios direktyvos įsigaliojimo diena.

4 straipsnis

Iš dalies keičiančios direktyvos 4 straipsnyje nurodoma, kad iš dalies keičianti direktyva yra skirta valstybėms narėms.

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA**kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų**

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Europos bendrijos steigimo sutartį, ypač į jos 47 straipsnio 2 dalį, 55 ir 95 straipsnius,

atsižvelgdama į Komisijos pasiūlymą²²,

atsižvelgdama į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę²³,

laikydamosi Sutarties 251 straipsnyje nustatytos tvarkos,

kadangi:

- (1) Pagal 2006 m. gruodžio 12 d. Direktyvą 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų²⁴ apsaugos terminas atlikėjams ir fonogramų gamintojams yra 50 metų.
- (2) Atlikėjams toks laikotarpis prasideda nuo kūrinio atlikimo arba nuo tada, kai išleidžiamas arba viešai paskelbiamas jų įrašytas kūrinys per 50 metų po kūrinio atlikimo, 50 metų po pirmo tokio išleidimo ar pirmo tokio viešo paskelbimo, atsižvelgiant į tai, kas įvyksta pirmiau.
- (3) Fonogramų gamintojams laikotarpis prasideda nuo fonogramos įrašymo ar jos paskelbimo per 50 metų po įrašymo arba, jei ji neišleidžiama, nuo jos viešo paskelbimo per 50 metų nuo įrašymo.
- (4) Apsaugos lygis, kai pripažįstamas jų kūrybinis ir artistinis prisidėjimas, turi atspindėti socialiniu požiūriu pripažįstamą kūrybinio atlikėjų prisidėjimo svarbą.
- (5) Atlikėjai paprastai savo karjerą pradeda jauni ir dabartinis 50 metų apsaugos fonogramose įrašytiems kūriniams ir fonogramoms terminas dažnai nesaugo jų kūrinių visą atlikėjų gyvenimą. Todėl atlikėjai savo gyvenimo pabaigoje netenka pajamų. Be to, jie dažnai negali pasinaudoti savo teisėmis užkirsti kelią netinkamam savo kūrinių atlikimui ar uždrausti tokį atlikimą tol, kol yra gyvi.
- (6) Pajamos, gautos iš išskirtinių teisių į atgaminimą ir pateikimą, kaip nustatyta 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo²⁵, taip pat teisingos kompensacijos už privatų naudojimą pagal tą direktyvą ir iš išskirtinių platinimo bei nuomos teisių pagal 2006 m. gruodžio 12 d. Europos

²² OL C , , p. .

²³ OL C , , p. .

²⁴ OL L 372, 2006 12 27, p. 12.

²⁵ OL L 167, 2001 6 22, p.10.

Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/115/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje²⁶, turėtų būti prieinamos atlikėjams bent jau tol, kol jie yra gyvi.

- (7) Todėl įrašytų kūrinių ir fonogramų apsaugos terminas turėtų būti pratęstas iki 95 metų nuo fonogramos ir joje esančio kūrinio paskelbimo. Jei fonograma arba fonogramoje įrašytas kūrinys neišleidžiamas per pirmuosius 50 metų, 95 metų apsaugos terminas skaičiuojamas nuo pirmo viešo paskelbimo.
- (8) Atlikėjai, užmezgę sutartinius santykius su fonogramos kūrėju, paprastai turi perduoti fonogramų kūrėjams savo išskirtines teises į savo kūrinių įrašų atgaminimą, platinimą, nuomą ir pateikimą. Už tai atlikėjams sumokamas honoraro avansas, o išmokos gaunamos tik tada, kai fonogramos gamintojas susigrąžina sumokėtą avansą ir atlieka sutartyje nustatytus atskaitymus. Foniniai atlikėjai, kurių nėra kūrėjų sąrašė (nepagrindiniai atlikėjai), paprastai perduoda savo išskirtines teises už vienkartinę išmoką (nesikartojančią išmoką).
- (9) Siekiant teisinio tikrumo, gali būti numatyta, kad, kai aiškiai nenurodyta kitaip, sutartinis teisių į kūrinio įrašą perdavimas arba atidavimas, dėl kurio susitarta iki tos dienos, kai valstybės narės turi patvirtinti direktyvą įgyvendinančias priemones, ir pratęstu laikotarpiu toliau veikia taip, kaip veikė.
- (10) Kad būtų užtikrinta faktinė termino pratęsimo nauda atlikėjams, kurie perdavė savo išskirtines teises fonogramų kūrėjams prieš pratęsiant apsaugos terminą, reikėtų įgyvendinti keletą papildomų pereinamojo laikotarpio priemonių. Tokios priemonės turėtų būti taikomos atlikėjų ir fonogramų gamintojų sutartims, kurios toliau galioja pratęsus terminą.
- (11) Pirmoji papildoma pereinamojo laikotarpio priemonė turėtų būti tokia: fonogramų gamintojai privalėtų atidėti bent kartą per metus mažiausiai 20 % pajamų, gautų iš išskirtinių teisių platinti, atgaminti ir pateikti fonogramas, kurios, nepratęsus apsaugos dėl teisėto išleidimo ar teisėto paskelbimo termino, taptų viešos.
- (12) Ėmus taikyti pirmąją papildomą pereinamojo laikotarpio priemonę, mažieji ir vidutiniai fonogramų gamintojai neturėtų patirti neproporcingai didelių administracinių išlaidų. Todėl valstybės narės gali savo nuožiūra taikyti išimtis tam tikriems fonogramų gamintojams, kurie pripažįstami mažaisiais ir vidutiniais pagal metines pajamas, gautas už komercinį fonogramų naudojimą.
- (13) Tokie pinigai turėtų būti laikomi tik atlikėjams, kurių kūriniai įrašyti fonogramose ir kurie perdavė savo teises fonogramos kūrėjui už vienkartinę išmoką. Taip atidėti pinigai turėtų būti individualiai paskirstomi nepagrindiniams atlikėjams mažiausiai kartą per metus. Valstybės narės gali reikalauti, kad tokių pinigų paskirstymas būtų patikėtas atlikėjams atstovaujančioms kolektyvinių teisių administravimo organizacijoms. Tokių pinigų paskirstymą patikėjus kolektyvinių teisių administravimo organizacijoms, gali būti taikomos nacionalinės neskirstomų pajamų taisyklės.
- (14) Tačiau pagal Direktyvos 2006/115/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje 5 straipsnį atlikėjams jau suteikiama neatšaukiama teisė į teisingą atlyginimą už fonogramų *inter alia* nuomą. Panašiai sutartyse atlikėjai paprastai neperduoda fonogramų gamintojams

²⁶ OL L 376, 2006 12 27, p. 28.

teisės pretenduoti į vienkartinį teisingą atlyginimą už transliavimą ir viešą paskelbimą pagal Direktyvos 2006/115/EB 8 straipsnio 2 dalį ir į teisingą kompensaciją už atgaminimą privačiam naudojimui pagal Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 2 dalies b punktą. Todėl apskaičiuojant bendrą sumą, kurią fonogramų gamintojas turi atskaičiuoti papildomo atlyginimo išmokoms, nereikėtų atsižvelgti į pajamas, kurias fonogramos gamintojas gavo iš fonogramų nuomos ir į vienkartinį teisingą atlyginimą už transliavimą ir viešą paskelbimą bei teisingą atlyginimą už privatų kopijavimą.

- (15) Antroji papildoma pereinamojo laikotarpio priemonė turėtų būti tokia: teisės į įrašytą kūrinių turėtų grįžti atlikėjui, jei fonogramos gamintojas nebesiūlo pirkti pakankamo kiekio fonogramos, kuri, jei nebūtų pratęstas terminas, taptų vieša, kopijų ir nepateikia tokios fonogramos viešai. Todėl fonogramos gamintojo teisės į fonogramą turėtų nustoti galioti, siekiant išvengti padėties, kai kartu egzistuotų ir tokios atlikėjo teisės į įrašytą kūrinių, nors tokios teisės nebėra perduotos ar atiduotos fonogramos gamintojui.
- (16) Šia papildoma priemone taip pat turėtų būti užtikrinama, kad fonograma nebebūtų saugoma, jei, praėjus tam tikram laikotarpiui po termino pratęsimo, ji nepateikiama viešai, nes teisių turėtojai jos nenaudoja arba fonogramos gamintojo ar atlikėjų neįmanoma nustatyti ar surasti. Jei sugražinus teises atlikėjas turėjo pakankamai laiko viešai pateikti fonogramą, kuri, jei nebūtų pratęstas terminas, nebebūtų saugoma, bet fonograma viešai pateikta nebuvo, teisės į fonogramą ir į įrašytą kūrinių nustoja galioti.
- (17) Kadangi valstybės narės negali iki galo pasiekti siūlomų papildomų priemonių tikslų, nes nacionalinės priemonės toje srityje arba iškreiptų konkurencijos sąlygas, arba paveiktų fonogramų kūrėjo išskirtinių teisių, apibrėžtų Bendrijos teisės aktuose, apimtį, o tų tikslų yra lengviau pasiekti Bendrijos lygmeniu, Bendrija gali patvirtinti priemones laikydamosi subsidarumo principo pagal Sutarties 5 straipsnį. Pagal proporcingumo principą, nustatytą tame straipsnyje, ši direktyva neapima daugiau nei yra būtina siekiant šių tikslų.
- (18) Tam tikrose valstybėse narėse muzikos kūriniams su žodžiais taikomas bendras apsaugos terminas, skaičiuojamas nuo ilgiausiai išgyvenusio autoriaus mirties, o kitose valstybėse narėse muzikai ir žodžiams taikomi atskiri terminai. Nepaprastai daug muzikos sukurta bendrai. Pavyzdžiui, operos muziką ir žodžius paprastai kuria du autoriai. Be to, tokių muzikos žanrų kaip džiazas, rokas ir populiarioji muzika, kūriniai iš principo dažniausiai kuriami bendrai.
- (19) Vadinasi muzikos kūrinių su žodžiais apsaugos termino nustatymas nepakankamai suderintas, todėl kyla kliūčių laisvam prekių bei paslaugų, tokių kaip tarptautinės kolektyvinių teisių administravimo paslaugos, judėjimui.
- (20) Todėl atitinkamai reikėtų iš dalies pakeisti Direktyvą 2006/116/EB,

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

1 straipsnis

Direktyva 2006/116/EB iš dalies keičiama taip:

- 1) 3 straipsnio 1 dalies antrasis sakinyss pakeičiamas taip:

„Tačiau,

- jei per šį laikotarpį teisėtai išleidžiamas arba teisėtai viešai paskelbiamas šio kūrinio įrašas, kuris nėra fonograma, šios teisės nustoja galioti praėjus 50 metų nuo pirmojo tokio

išleidimo arba pirmojo tokio viešo paskelbimo dienos, atsižvelgiant į tai, kas įvyko pirmiau

- jei per šį laikotarpį teisėtai išleidžiamas arba teisėtai viešai paskelbiamas šio kūrinio įrašas, kuris yra fonograma, šios teisės nustoja galioti praėjus 95 metams nuo pirmojo tokio išleidimo arba pirmojo tokio viešo paskelbimo dienos, atsižvelgiant į tai, kas įvyko pirmiau.“

– 2) 3 straipsnio 2 dalies antrajame ir trečiajame sakiniuose skaitmuo „50“ pakeičiamas skaitmeniu „95“.

– 3) 10 straipsnis papildomas tokia 5 dalimi:

„5. 3 straipsnio 1 ir 2 dalys su pakeitimais, padarytais direktyva [// *įrašyti: iš dalies keičiančios direktyvos numerį*], toliau taikomos tik kūrinų įrašams ir fonogramoms, kurių atžvilgiu atlikėjui ir fonogramos gamintojui [*įrašyti datą, iki kurios valstybės narės turi perkelti iš dalies keičiančią direktyvą, kaip toliau nustatyta 2 straipsnyje*] pagal šias nuostatas dar taikoma apsauga.“

– 4) Įterpiamas toks 10 a straipsnis:

„10a straipsnis

Pereinamojo laikotarpio priemonės, susijusios su direktyvos [*įrašyti iš dalies keičiančios direktyvos numerį*] perkėlimu

1. Jei aiškiai nenurodyta kitaip, laikoma, kad sutartis, sudaryta iki [*įrašyti datą, iki kurios valstybės narės turi perkelti iš dalies keičiančią direktyvą, kaip toliau nustatyta 2 straipsnyje*], pagal kurią atlikėjas perdavė arba atidavė fonogramos kūrėjui savo teises į savo kūrinio įrašą (toliau – „perdavimo arba atidavimo sutartis“), toliau veikia atėjus tam laikui, kai pagal 3 straipsnio 1 ir 2 dalis be pakeitimų, padarytų Direktyva [// *įrašyti šios iš dalies keičiančios direktyvos numerį*], atlikėjas arba fonogramos kūrėjas nebebūtų saugomas atitinkamai kūrinio įrašo arba fonogramos atžvilgiu.
2. Šio straipsnio 3–6 dalys taikomos perdavimo arba atidavimo sutartims, kurios toliau veikia atėjus tam momentui, kai pagal 3 straipsnio 1 ir 2 dalis be pakeitimų, padarytų Direktyva [// *įrašyti šios iš dalies keičiančios direktyvos numerį*]/EB, atlikėjas arba fonogramos kūrėjas nebebūtų saugomas atitinkamai kūrinio įrašo arba fonogramos atžvilgiu.
3. Kai perdavimo arba atidavimo sutartyje atlikėjui suteikiama teisė pretenduoti į nesikartojantį atlyginimą, atlikėjas turi teisę kasmet gauti papildomą atlyginimą iš fonogramos gamintojo už kiekvienus visus metus, kuriais pagal 3 straipsnio 1 ir 2 dalis be pakeitimų, padarytų Direktyva [// *įrašyti šios iš dalies keičiančios direktyvos numerį*]/EB, atlikėjas arba fonogramos kūrėjas nebebūtų saugomas atitinkamai kūrinio įrašo ar fonogramos atžvilgiu.
4. Bendra suma, kurią fonogramos gamintojas skiria šio straipsnio 3 dalyje minimo papildomo atlyginimo išmokoms, yra lygi mažiausiai 20 % pajamų, kurias jis gavo ankstesniais metais nei tie, už kuriuos mokamas minėtas atlyginimas, už atgaminimą, platinimą ir pateikimą tokių fonogramų, į kurias pagal 3 straipsnio 1 ir 2 dalis be pakeitimų, padarytų Direktyva [// *įrašyti šios iš dalies keičiančios direktyvos numerį*]/EB, atlikėjo ir fonogramos gamintojo turėtos teisės nuo minėtų metų gruodžio 31 d. nebebūtų saugomos.

Valstybės narės gali atleisti fonogramų gamintoją, kurio bendros metinės pajamos, gautos ankstesniais metais nei tie, už kuriuos mokamas minėtas atlyginimas, neviršija 2 mln. EUR ribos, nuo išsipareigojimo skirti bent 20 procentų pajamų, gautų ankstesniais metais nei tie, už kuriuos mokamas minėtas atlyginimas, už atgaminimą, platinimą ir pateikimą tokių fonogramų, į kurias pagal 3 straipsnio 1 ir 2 dalis be pakeitimų, padarytų Direktyva [// įrašyti šios iš dalies keičiančios direktyvos numerį]/EB, atlikėjo ir fonogramos gamintojo turėtos teisės nuo minėtų metų gruodžio 31 d. nebebūtų saugomos.

5. Valstybės narės gali reglamentuoti, ar teisę kasmet gauti šio straipsnio 3 dalyje minimą papildomą atlyginimą gali administruoti kolektyvinių teisių administravimo organizacijos ir jei taip, kokių mastu jos gali tą teisę administruoti.
6. Jei, praėjus momentui, kai pagal 3 straipsnio 1 ir 2 dalis be pakeitimų, padarytų Direktyva [// įrašyti šios iš dalies keičiančios direktyvos numerį]/EB, atlikėjas arba fonogramos kūrėjas, nebesaugomas atitinkamai kūrinio įrašo arba fonogramos atžvilgiu, fonogramos kūrėjas nebesiūlo parduoti arba viešai pateikti, laidais ar belaidžiu būdu, pakankamo kiekio fonogramos kopijų taip, kad visuomenės nariai galėtų gauti jas jų pačių pasirinktoje vietoje ar pasirinktu laiku, atlikėjas gali nutraukti perdavimo arba atidavimo sutartį. Kai fonogramoje įrašytas daugelio atlikėjų atliekamas kūrinys, atlikėjai gali nutraukti savo perdavimo arba atidavimo sutartis tik kartu. Jei perdavimo arba atidavimo sutartis nutraukiama pagal pirmąjį ar antrąjį sakinį, fonogramos gamintojo teisės į fonogramą nebegalioja.

Jei, praėjus metams po to, kai pagal 3 straipsnio 1 ir 2 dalis be pakeitimų, padarytų Direktyva [// įrašyti šios iš dalies keičiančios direktyvos numerį]/EB, atlikėjo arba fonogramos gamintojo teisės į kūrinio įrašą arba fonogramą tampa nebesaugomos, fonograma nepateikiama viešai, laidais ar belaidžiu būdu, taip, kad visuomenės nariai galėtų jas gauti jų pačių pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku, fonogramos gamintojo teisės į fonogramą ir atlikėjų teisės į jų kūrinio įrašus nustoja galioti.“

- (5) Įterpiama ši 1 straipsnio 7 dalis:

„Muzikos kūrinio su žodžiais apsaugos terminas baigiasi praėjus 70 metų nuo ilgiausiai išgyvenusio iš toliau išvardytų asmenų mirties nepriklausomai nuo to, ar šie asmenys laikomi bendraautoriais, ar ne; šie asmenys yra žodžių autorius ir kompozitorius.“

2 straipsnis

Perkėlimas

1. Valstybės narės patvirtina ir vėliausiai iki [...] priima įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie įsigalioję įgyvendina šią direktyvą. Jos nedelsdamos pateikia Komisijai tų nuostatų tekstus bei tų nuostatų ir šios direktyvos atitikmenų lentelę.
Tas nuostatas valstybės narės taiko nuo [...].
Valstybės narės, tvirtindamos šias nuostatas, daro juose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai paskelbiant. Nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.
2. Valstybės narės pateikia Komisijai šios direktyvos taikymo srityje priimtų pagrindinių nacionalinės teisės nuostatų tekstus.

3 straipsnis

Ši direktyva įsigalioja kitą dieną po jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

4 straipsnis

Ši direktyva skirta valstybėms narėms.

Priimta Briuselyje

Europos Parlamento vardu
Pirmininkas

Tarybos vardu
Pirmininkas